

POSTANOWIENIE

Dnia 7 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania M. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
z udziałem zainteresowanej P. Spółki jawnej w G.
o podleganie pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 7 listopada 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 lipca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od M.B. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddziału w Z. kwotę 240 (dwieście czterdzieści)
złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzją z dnia 20 lipca 2017 r. stwierdził, że M. B. od 1 kwietnia 2017 r. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik płatnika składek - P. Spółki jawnej w G.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 20 grudnia 2017 r., sygn. akt VIII U (...), uwzględnił odwołanie ubezpieczonej i zmienił zaskarżoną decyzję, obejmując odwołującą się obowiązkiem ubezpieczenia społecznego z tytułu stosunku pracy od 1 kwietnia 2017 r., zasądając od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej zwrot kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 20 lipca 2018 r., sygn. akt III AUa (...), zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. i oddalił odwołanie (pkt 1), orzekając o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 2).

Ubezpieczona zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) w całości. Zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, w szczególności art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 8 ust. 1 i art. 13 pkt 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300) przez odmowę uznania, że ubezpieczona pozostawała w stosunku pracy.

Skarżąca, wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazała na potrzebę wykładni art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 8 ust. 1 i art. 13 pkt 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych ze względu na zastosowanie przez Sąd Apelacyjny stopniowania realizacji wzajemnych świadczeń. Zdaniem skarżącej, w szczególności odpowiedzi wymaga pytanie, czy owo stopniowanie może być traktowane jako przesłanka pozostawania poza stosunkiem osoby, która w danym czasie, np. w okresie rozpoczynania stosunku pracy, szkolenia, przejmowania nowych obowiązków, zmiany stanowiska lub zmiany zakresu obowiązków, jakąś część czasu pracy poświęca na czynności związane z przygotowaniem się do nowej sytuacji pracowniczej kosztem czasu poświęcanego obowiązkom określonych umownie jako podstawowe. Zdaniem skarżącej, wyjaśnienia wymaga w szczególności, czy istnieją jakiegokolwiek podstawy prawne do niejednolitego traktowania pracowników pod względem podlegania przepisom prawa pracy oraz prawa ubezpieczeń społecznym i jaki „stopień realizacji wzajemnych świadczeń” pozwala na przyjęcie początku i końca podlegania przepisom prawa pracy oraz prawa ubezpieczeń społecznym. Skarżąca podkreśliła, że stopniowalność zakresu realizacji wzajemnych świadczeń rodzi niepewność co do podlegania przepisom prawa pracy oraz prawa ubezpieczeń społecznym. W ocenie skarżącej, możliwe są dwie interpretacje, zgodnie z pierwszą nawiązanie nowego stosunku pracy i istotniejsza zmiana istniejącego stosunku pracy powoduje brak stosunku pracy lub czasowe ustanie stosunku pracy do czasu pełnego zaangażowania się pracownika w umownie określone obowiązki podstawowe, co rodzi zrozumiałe implikacje w

zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym. Zgodnie z drugą interpretacją, nawiązanie nowego stosunku pracy i istotniejsza zmiana istniejącego stosunku pracy rodzą automatyczne konsekwencje przewidziane prawem pracy (a co za tym idzie podleganie ubezpieczeniom społecznym), oczywiście z wyłączeniem nadużyć normowanych innymi przepisami, np. o pozorności stosunku prawnego. Skarżąca za słuszną uważa drugą interpretację. Z kolei istnienie dwóch możliwych stanowisk w każdym z opisanych wyżej zagadnień, zdaniem skarżącej, stanowi w sprawie istotne zagadnienia prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz uzasadnia potrzebę wykładni przepisu prawnego budzącego poważne wątpliwości w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, a także o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm prawem przypisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien nawiązywać do określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Zgodnie z tym przepisem, Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżąca wskazała na dwie z wymienionych wyżej przesłanek, to jest na potrzebę wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości oraz występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych.

Odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, aby było skuteczne, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Z kolei istotnym zagadnieniem prawnym w rozstrzygnięciu art. 398⁹ § 1

pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS - wkładka z 2003 r. Nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Kwestia przedstawiona we wniosku, a powiązana przez skarżącą z potrzebą wykładni art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 8 ust. 1 i art. 13 pkt 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, została już dostatecznie wyjaśniona w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Dla objęcia ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania pracy zasadnicze znaczenie ma nie to, czy umowa o pracę została zawarta i czy jest ważna (jako nienaruszająca art. 58 § 1 lub art. 83 k.c.), lecz tylko to czy strony umowy pozostawały w stosunku pracy (art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). O tym zaś, czy strony istotnie w takim stosunku pozostawały i stosunek ten stanowi tytuł ubezpieczeń społecznych nie decyduje samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p. Treść oświadczeń woli złożonych przez strony przy zawieraniu umowy o pracę nie ma więc rozstrzygającego znaczenia dla kwalifikacji danego stosunku prawnego służącego pozyskiwaniu „pracy” jako stosunku pracy. O tym, czy rzeczywiście doszło do zatrudnienia, nie decyduje też domniemanie faktyczne z art. 26 k.p. Choć według art. 11 k.p. dla nawiązania stosunku pracy niezbędnymi, a według art. 26 k.p. wystarczającymi, są zgodne oświadczenia woli pracodawcy i pracownika, to nie jest możliwe w wyniku tej tylko czynności prawnej nabycie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Domniemanie powstania stosunku pracy obala stwierdzenie, że

pomimo zawarcia umowy nie nastąpiło zatrudnienie pracownika i że zgłoszenie do ubezpieczenia ma z tej przyczyny charakter fikcyjny. Zamiar nawiązania stosunku ubezpieczenia społecznego, bez rzeczywistego wykonywania umowy o pracę, świadczy o fikcyjności zgłoszenia do pracowniczego ubezpieczenia społecznego. Fikcyjne zawarcie umowy o pracę, czyli niezwiązane z wykonywaniem pracy, powoduje, że dokonanie zgłoszenia do ubezpieczeń następuje pod pozorem zatrudnienia. Jednakże o nieobjęciu obowiązkiem ubezpieczeń społecznych w przypadku zgłoszenia do ubezpieczeń osoby niebędącej pracownikiem nie decyduje nieważność umowy o pracę, ale fakt, że osoba ta faktycznie nie pozostaje w stosunku pracy. Osoba, która zawarła fikcyjną umowę o pracę, nie podlega ubezpieczeniu społecznemu i nie nabywa prawa do świadczeń wypływających z tego ubezpieczenia. Jeżeli jednak stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia, wady oświadczenia woli dotyczące umowę o pracę, nawet powodujące jej nieważność, nie skutkują w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 1999 r., II UKN 512/98, OSNP 2000 nr 9, poz. 368; z dnia 17 grudnia 1996 r., II UKN 32/96, OSNP 1997 nr 15, poz. 275; z dnia 17 marca 1998 r., II UKN 568/97, OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 187; z dnia 28 lutego 2001, II UKN 244/00, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 496; z dnia 2 czerwca 2006 r., I UK 337/05, Wokanda 2006 nr 12, poz. 29; z dnia 6 marca 2007 r., I UK 302/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 110; z dnia 4 października 2007 r., I UK 116/07, OSNP 2008 nr 23-24, poz. 355; z dnia 19 lutego 2008 r., II UK 122/07, LEX nr 448905; z dnia 11 maja 2009 r., I UK 15/09, LEX nr 512998; z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX 515699; z dnia 19 stycznia 2010 r., I UK 281/09, LEX nr 577826; z dnia 24 lutego 2010 r., II UK 204/09, LEX nr 590241; z dnia 21 maja 2010 r., I UK 43/10, LEX nr 619658; z dnia 24 sierpnia 2010 r., I UK 74/10, LEX nr 653664; z dnia 26 lutego 2013 r., I UK 417/12, LEX nr 155208; z dnia 14 listopada 2013 r., II UK 136/13, OSNP 2015 nr 2, poz. 24; z dnia 17 marca 2016 r., III UK 83/15, LEX nr 2026236 i z dnia 17 maja 2016 r., I PK 139/15, LEX nr 2057610).

Należy jednocześnie zauważyć, że z ustaleń dokonanych w tej sprawie nie wynika, aby skarżąca przyuczała się do swoich obowiązków pracowniczych na stanowisku specjalisty do spraw zamówień i projektów, bowiem wiedzę taką

posiadała z racji wieloletniej (merytorycznej) pracy przy związanych z pozyskiwaniem funduszy unijnych projektach, a jedynie, że „była instruowana co do charakteru i specyfiki pracy w firmie, a jej czynności ograniczały się do pomocy biurowej”. Błędne jest zatem założenie przyjęte za punkt rozważań, że skarżąca w okresie kilkudniowej obecności w pracy realizowała jakąś część obowiązków na stanowisku określonym w umowie o pracę, oparte na twierdzeniu, że były to czynności związane z przygotowaniem się (przyuczeniem się) do wykonywania tych obowiązków. W związku z tym, dla rozstrzygnięcia sprawy nie mają znaczenia związane z tą kwestią rozważania skarżącej, czy tego rodzaju przyuczenie się pracownika do nowo podjętej pracy dyskwalifikuje istnienie stosunku pracy. Uwzględniając, że problem prawny, którego wyjaśnienie nie miałoby znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego (potrzeby wykładni przepisów) uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2013 r., I PK 98/13, LEX nr 1555051), wskazane przez skarżącą we wniosku wątpliwości nie uzasadniają przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

O kosztach wywołanych wniesieniem skargi kasacyjnej rozstrzygnięto na podstawie art. 98 k.p.c., art. 99 k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r., poz. 265) oraz art. 108 § 1 k.p.c. - stosowanych w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c.